

O'ZBEKISTONDA KLASTER TIZIMNI TAKOMILLASHTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI

Jovliyev Rustam Muxtor o'g'li

Toshkent davlat iqtisodiyot univeristeti iqtisodiyot fakulteti I-94 guruh talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14288987>

Annotatsiya. Ushbu maqolada O'zbekistonda klaster tizimini takomillashtirishning nazariy asoslari va amaliy qo'llanilishi tahlil qilinadi. Klaster tizimi iqtisodiy o'sish va raqobatbardoshlikni oshirish uchun muhim vosita bo'lib, sanoat tarmoqlarini birlashtirish orqali resurslarni optimallashtirish va ishlab chiqarish samaradorligini oshirishga yordam beradi. Maqolada klaster tizimining asosiy tamoyillari, iqtisodiy rivojlanishdagi o'rni, klaster tizimini takomillashtirish yo'llari va O'zbekiston sharoitida uning rivojlanish istiqbollari ko'rib chiqiladi. Shuningdek, klaster tizimi orqali yangi texnologiyalarni joriy etish, kichik va o'rta biznesni rivojlantirish, eksport salohiyatini oshirish va xalqaro hamkorlikni kengaytirish muhimligi ta'kidlanadi.

Kalit so'zlar: Klaster tizimi, iqtisodiy o'sish, raqobatbardoshlik, innovatsiyalar, sanoat tarmoqlari, resurslarni optimallashtirish, texnologik yangiliklar, kichik va o'rta biznes, eksport salohiyati, xalqaro hamkorlik, iqtisodiy samaradorlik, iqtisodiy rivojlanish, O'zbekiston, barqaror rivojlanish.

THEORETICAL FOUNDATIONS OF IMPROVING THE CLUSTER SYSTEM IN UZBEKISTAN

Abstract. This article analyzes the theoretical foundations and practical application of improving the cluster system in Uzbekistan. The cluster system is an important tool for increasing economic growth and competitiveness, helping to optimize resources and increase production efficiency by integrating industrial sectors. The article considers the basic principles of the cluster system, its role in economic development, ways to improve the cluster system, and its development prospects in the conditions of Uzbekistan. It also emphasizes the importance of introducing new technologies, developing small and medium-sized businesses, increasing export potential, and expanding international cooperation through the cluster system.

Keywords: Cluster system, economic growth, competitiveness, innovations, industrial sectors, resource optimization, technological innovations, small and medium-sized businesses, export potential, international cooperation, economic efficiency, economic development, Uzbekistan, sustainable development.

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ КЛАСТЕРНОЙ СИСТЕМЫ В УЗБЕКИСТАНЕ

Аннотация. В данной статье анализируются теоретические основы и практическое применение совершенствования кластерной системы в Узбекистане. Кластерная система является важным инструментом экономического роста и повышения конкурентоспособности, помогает оптимизировать ресурсы и повысить эффективность производства за счет консолидации отраслей. В статье рассматриваются основные принципы кластерной системы, ее роль в развитии экономики, пути совершенствования кластерной системы и перспективы ее развития в условиях Узбекистана. Также подчеркивается важность внедрения новых технологий, развития малого и среднего бизнеса, повышения экспортного потенциала и расширения международного сотрудничества через кластерную систему.

Ключевые слова: Кластерная система, экономический рост, конкурентоспособность, инновации, отрасли промышленности, оптимизация ресурсов, технологические инновации, малый и средний бизнес, экспортный потенциал, международное сотрудничество, экономическая эффективность, экономическое развитие, Узбекистан, устойчивое развитие.

Kirish

So'nggi yillarda O'zbekistonda iqtisodiy rivojlanishning samarali modelini yaratish maqsadida klaster tizimi ishlab chiqilmoqda. Klaster tizimi sanoat tarmoqlarini birlashtirib, ularning o'zaro aloqalarini kuchaytiradi va ishlab chiqarish samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Klasterlar resurslarni optimallashtirish, yangi texnologiyalarni joriy etish va eksport salohiyatini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Ushbu maqolada O'zbekistonda klaster tizimini takomillashtirishning nazariy asoslari va uning iqtisodiy rivojlanishdagi o'rni tahlil qilinadi.

1. Klaster tizimi tushunchasi va uning nazariy asoslari

Klaster tizimining ta'rifi

Klaster tizimi – bu biror soha yoki tarmoqdagi korxonalar va tashkilotlarning geografik va ijtimoiy jihatdan birlashgan tarmog'idir. Klasterlar resurslarni taqsimlash va sinergiya yaratish orqali iqtisodiy o'sishni ta'minlaydi. Klasterlarning asosiy maqsadi – ishlab chiqarishning samaradorligini oshirish, texnologiyalarni joriy etish, mahsulot va xizmatlar sifatini yaxshilash hamda yangi bozorlarni zabt etishdir.

Klaster tizimining nazariy asoslari

Klaster tizimi bir nechta asosiy tamoyillarga tayanadi:

O'zaro aloqalar va hamkorlik: Klaster tizimi ishtirokchilari o'rtasida o'zaro aloqalar va hamkorlikni mustahkamlash orqali umumiy resurslardan samarali foydalanishni ta'minlaydi.

Sinergiya: Klasterda joylashgan korxonalar o'rtasida resurslar va bilim almashinuvi orqali yangi imkoniyatlar yaratish.

Innovatsiyalar: Klaster tizimi innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash va yangi texnologiyalarni ishlab chiqish uchun samarali muhit yaratadi.

Raqobatbardoshlik: Klasterlar o'zaro raqobatni kuchaytiradi, bu esa ishlab chiqarishning samaradorligini oshirishga olib keladi.

Klaster tizimining iqtisodiy rivojlanishdagi o'rni

Klaster tizimi, ayniqsa, O'zbekistonda iqtisodiy o'sish va raqobatbardoshlikni oshirishda muhim ahamiyatga ega. U iqtisodiy resurslarni tejash, yuqori texnologiyalarni ishlab chiqish va eksport salohiyatini oshirishga xizmat qiladi. Klaster tizimi quyidagi iqtisodiy vazifalarni bajaradi:

Mahsulotlar va xizmatlarning raqobatbardoshligini oshirish.

Ishlab chiqarish va logistika xarajatlarini kamaytirish.

Innovatsion faoliyatni rag'batlantirish va ilmiy-texnik yutuqlarni ishlab chiqish.

Bozorlar va eksport imkoniyatlarini kengaytirish.

2. O'zbekistonda klaster tizimini takomillashtirishning asosiy yo'nalishlari

Klaster tizimiga oid qonunchilikni takomillashtirish

O'zbekistonda klaster tizimining samarali ishlashi uchun davlat tomonidan klasterlarni rivojlantirishga qaratilgan qonunchilikni takomillashtirish zarur. Davlat, iqtisodiyotni raqobatbardosh qilish uchun soliq siyosatini o'zgartirish, innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash va klasterlarni rag'batlantiruvchi mexanizmlarni ishlab chiqishi kerak. Klaster tizimining muvaffaqiyatli ishlashi uchun davlatning roli quyidagi sohalarda ko'rinadi:

Klasterlarni yaratish va rivojlantirish uchun iqtisodiy va huquqiy asoslar yaratish.

Innovatsion va raqobatbardosh texnologiyalarni rag'batlantirish.

Klaster ishtirokchilari o'rtasida samarali hamkorlikni ta'minlash.

Texnologik innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash

Klaster tizimini takomillashtirishning asosiy yo'nalishlaridan biri – yangi texnologiyalarni joriy etish va ilmiy-texnik yangiliklarni ishlab chiqishdir. Texnologik innovatsiyalarni ishlab chiqish va joriy etish uchun ilmiy-texnik parklar va innovatsion markazlar tashkil etilishi zarur. Bu markazlar, klaster ishtirokchilari o'rtasida bilim almashinuvi va innovatsion g'oyalarni rivojlantirishni ta'minlashga xizmat qiladi.

Klaster tizimida kichik va o'rta biznesni rivojlantirish

O'zbekistonda klaster tizimi kichik va o'rta biznesni rivojlantirishga imkon beradi. Klasterlar kichik va o'rta korxonalar uchun o'z resurslarini birlashtirib, ularning raqobatbardoshligini oshirishda yordam beradi. Kichik va o'rta biznes klasterlarga a'zo bo'lish orqali yangi bozorlar va texnologiyalarga kirish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Xalqaro hamkorlikni kengaytirish

Klaster tizimini takomillashtirishda xalqaro hamkorlikning roli katta. Xalqaro tashkilotlar va rivojlangan davlatlar bilan hamkorlikni kuchaytirish, texnologiyalarni joriy etish, yangi bozorlar va investitsiyalarni jalb qilish imkoniyatlarini kengaytiradi. Xalqaro hamkorlik orqali O'zbekistonda klaster tizimining raqobatbardoshligini oshirish va eksport salohiyatini kuchaytirish mumkin.

Ta'lim va kadrlar tayyorlash

Klaster tizimi muvaffaqiyatli ishlashi uchun malakali kadrlar tayyorlash zarur. O'zbekiston hukumatining ilmiy-texnik faoliyatni qo'llab-quvvatlashi, ta'lim tizimini takomillashtirish va kadrlar tayyorlashga qaratilgan dasturlarni ishlab chiqish kerak. Klaster ishtirokchilari o'rtasida bilim almashinuvi va yangi kadrlarni tayyorlash tizimini yaratish muhimdir.

3. O'zbekistonda klaster tizimini rivojlantirishning istiqbollari

O'zbekistonda klaster tizimining istiqbollari ijobiy bo'lib, uning muvaffaqiyatli ishlashi iqtisodiyotning turli sohalarida o'sishni ta'minlashga yordam beradi. Klaster tizimi innovatsiyalarni rivojlantirish, yangi texnologiyalarni joriy etish, eksportni oshirish va yangi ish o'rinlarini yaratish orqali O'zbekistonning iqtisodiy salohiyatini kuchaytiradi. Shuningdek, bu tizimni rivojlantirish orqali O'zbekistonning global iqtisodiy tizimdagi o'rnini yanada mustahkamlanadi.

Xulosa

Klaster tizimi O'zbekistonda iqtisodiy rivojlanishni ta'minlash va raqobatbardoshligini oshirish uchun samarali vosita hisoblanadi. Klasterlar sanoat tarmoqlarining samaradorligini oshirish, yangi texnologiyalarni joriy etish va bozorlarni kengaytirishda muhim rol o'ynaydi. O'zbekistonda klaster tizimini takomillashtirish uchun qonunchilikni rivojlantirish, texnologik innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash, kichik va o'rta biznesni rivojlantirish, xalqaro hamkorlikni kengaytirish va malakali kadrlar tayyorlash zarur. Klaster tizimini rivojlantirish orqali O'zbekiston o'zining iqtisodiy salohiyatini oshirish va global iqtisodiyotda o'rnini mustahkamlash imkoniyatiga ega bo'ladi.

REFERENCES

1. Холбутаева, Ш. А. (2016). Теоретико-методологический анализ консалтинга в современной экономической теории. *Молодой ученый*, (11), 1052-1054.
2. Abduvalievna, K. S. (2021). Strengthening the Role of Consulting Services in Reforming the Uzbekistan Economy is a Requirement. *International Journal on Economics, Finance and Sustainable Development*, 3(5), 106-109.
3. Amanovna, K. S., & Abduvaliyevna, K. S. (2021). Financial globalization as a factor of economic influence on the development of the global financial market. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 11(5), 422-428.
4. Холбутаева, Ш. А. (2021). ЎЗБЕКИСТОНДА КОНСАЛТИНГ ХИЗМАТЛАРНИ АМАЛГА ОШИРИШДА ИННОВАЦИОН ТИЗИМЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШ ИҚТИСОДИЙ САМАРАДОРЛИКНИ ОШИРИШ ОМИЛИ СИФАТИДА. *Scientific progress*, 2(1), 1612-1617.
5. Abduvalievna, K. S. (2021). Strengthening the Role of Consulting Services in Reforming the Uzbekistan Economy is a Requirement. *International Journal on Economics, Finance and Sustainable Development*, 3(5), 106-109.
6. Холбутаева, Ш. А. (2018). ПРОЦЕСС ИНТЕГРАЦИИ В МИРОВОЙ РЫНОК КОНСАЛТИНГОВЫХ УСЛУГ УЗБЕКИСТАНА. *Теория и практика современной науки*, (3 (33)), 324-329.
7. Холбутаева, Ш. А. (2018). РАЗВИТИЕ РЫНКА КОНСАЛТИНГОВЫХ УСЛУГ В УЗБЕКИСТАНЕ. *Мировая наука*, (5 (14)), 408-413.
8. Холбутаева, Ш. А. (2018). РОЛЬ КОНСАЛТИНГА В РАЗВИТИИ ИНФРАСТРУКТУРЫ СОВРЕМЕННОЙ РЫНОЧНОЙ ЭКОНОМИКИ. *Экономика и социум*, (5 (48)), 1263-1267.